

JORDI BALLART I CERDÁN

**Mori el
Borbó!**

MORI EL BORBÓ!

Primera edició: setembre del 2022

- © Jordi Ballart i Cerdán, dels textos
- © Leo Flores, de la il·lustració de la coberta
- © Editorial Efadós, d'aquesta edició
Carrer d'Edison, 3 · Nau A
Polígon industrial Les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat
- © Editorial Efadós, de la col·lecció
El Fil de la Història
Direcció de la col·lecció:
Margarida Codina Carbonell
Coordinació de la col·lecció:
Jaume Alcázar Parera
Assessorament lingüístic:
M. Neus Doncel Saumell

ISBN 978-84-19239-34-1

DL B-12564-2022

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Madrid, 31 de maig de 1905

L'inspector Pizarro va tancar l'informe de l'interrogatori d'una plantofada. No podia ser, es va lamentar mentre arrossegava la cadira per allunyar-se de l'escriptori. Una altra vegada, no.

Va anar fins a la finestra i va descórrer la cortina amb el dit. Quatre pisos per sota, a la Puerta del Sol, s'hi feien els últims retocs per rebre els reis. Uns operaris instal·laven rams de flors grogues i vermelles al capdamunt dels fanals que delimitaven la plaça. En unes hores, va constatar amb el rellotge de butxaca, els nuvis la travessarien quan anessin cap al palau. I la ciutat els retrià home-natge. Perquè la immensa majoria dels madrilenys, va repetir-se, esperaven l'esdeveniment amb l'alegria deguda. Va enretirar la mà i l'alba va desaparèixer rere la tela pesada.

Tanmateix, a ell el preocupaven els altres: la minoria que mal-dava per esguerrar-los el dia.

—*No lo conseguiréis* –va mussitar.

Va fer mitja volta i va sortir del despatx.

L'inspector va recórrer el passadís a pas de càrrega fins a les escales. *Sabe más de lo que dice*, es repetia mentre baixava els graons de dos en dos cap als calabossos. Va dedicar un gest d'agraïment al guàrdia que li va obrir la porta i va dirigir-se a la cel·la on havien tancat l'anarquista. El va sobtar aquell silenci espès.

La porta era oberta.

Un dels seus homes feia servir el rentamans, d'esquena al de-tingut. El jove seia en un cadiral, aferrat pels braços amb filferro. Li havien buidat l'expressió de la cara a còpia de mastegots i amb prou feines hi veia, de tan inflades com tenia les parpelles. Un filet

de saliva rosada li queia de la boca. L'agent es va adonar de la visita quan s'eixugava els dits amb el drap. El fum de la cigarreta li feia aclucar un ull.

—*Discúlpeme, jefe, no le había oído llegar.*

En Pizarro va tranquil·litzar-lo amb un gest de la mà.

—*¿Ha dicho algo más?*

L'agent va dirigir-se a la taula de l'escriptori i va canviar el drap tacat per la llibreta que hi tenia oberta. L'hi va lliurar per l'última pàgina anotada i, en acabat, va agafar l'anarquista dels cabells, xops de suor, per dreçar-li el cap. Un gemec del jove va dissipar-li la por que no l'hagués mort. Alleugerit, va col·locar-lo de manera que l'inspector el pogués veure bé. Va bufar la punta de la cigarreta per cremar-li, tot seguit, la galta.

—*¡Espabila, coño! ¡Tienes visita!*

El xiscler –un güell punyent– va omplir el calabós. El detingut, presa del pànic, s'agitava violentament malgrat el cable que li tenallava els braços.

—*Vamos, empecemos de nuevo* –va dir-li el policia amb un to foteta un cop l'esgotament va calmar el detingut–. *¿Quién mierdas es el tal «Materia Gris»? ¡Habla, joder! ¿Qué os traéis entre manos?*

L'inspector escoltava les preguntes mentre resseguia amb el dit les anotacions que havien fet les últimes hores. Al jove l'havien arrestat en una de les nombroses batudes ordenades pel Govern per netejar Madrid i de seguida es van fixar en ell. Ho havia escrit l'agent que n'havia registrat l'entrada als calabossos: «El sospechoso ha intentado esconderse detrás del grupo con la cabeza gacha, aun cuando todo el mundo sabía que esto era un mero formalismo. Al requerirle al respecto se ha puesto colorado».

En Pizarro va abaixar la llibreta per ullar-lo. «Más bien morado.»

Impassible, va continuar l'observació. Tenia la pitrera tacada de sang i les mans crispades, amb uns quants dits trencats i els altres sagnant sense ungla. Pels camals li degotava l'orina, que s'acumulava en un petit bassal.

L'agent va insistir-hi una vegada més.

—*¿No te das cuenta de que estás solo? Nadie ha preguntado por ti. Hasta a nuestros confidentes les das pena* –va riure alhora que li tustava el cap amb uns cops seguits–. *Nunca habían visto a un primo de tu calibre.*

L'inspector va tancar la llibreta de cop i l'agent va girar-se sobtat, un punt avergonyit. S'havia embardissat, una vegada més, endut per la feina. En Pizarro li va somriure. Va repenjar-se a l'escriptori i també es va preparar un cigarret.

Continúe, va fer-li amb la mà. El jove anarquista era l'única pista decent que tenien i estava decidit a espremer-la fins on calgués. Va embolicar el tabac i, mentre llepava el paper d'arròs, va notar com li tibava la cicatriu de la galta. La va resseguir amb el dit, des de la barbata fins a sota l'ull.

Feia un any d'aquella nit a París i encara li feia mal.

—*Pregúntale por Farràs. A ver qué sabe de él* –va dir. Després es va girar per sortir. Allà no podia ajudar de cap més manera. Per més que fos cercar una agulla en un paller, seria més útil al carrer. Sobre el terreny.

***

El Mateu Morral observava, repenjat en el capçal del llit, com l'aire, calent, empenyia la cortina endins. Feia estona que onejava. A fora, l'ambient brusia. La cridòria havia augmentat considerablement i ara omplia el carrer.

Una vegada més –ja havia perdut el compte de quantes ho havia fet– va sortir al balcó per aguar la ruta per on havien d'arribar. La gentada s'havia incrementat des del darrer cop. Va fer petar la llengua. No era bo que hi hagués tanta gent. Així les coses, seria un miracle que l'explosió només afectés la comitiva reial.

Una altra mentida del Materia Gris. D'aquelles també n'havia perdut el compte. No hi tornaria a confiar mai més, es va jurar. Ara, però, ja no hi podia fer res. Era massa tard per fer altra cosa que cenyir-se al pla.

De sobte, una cara, l'única que mirava al cel d'entre la multitud, li va resultar coneguda. El cor li va fer un salt dins del pit i,

instintivament, va córrer a amagar-se dins la seguretat de l'habitació.

Va forçar la memòria. Sabia que l'havia vist abans.

Merda!

Era el policia que havia pujat al pescant del cotxe de cavalls a París! En lloc de la sang d'aquell dia, ara tenia una cicatriu molt lletja a la cara. Però era ell. Segur. Impossible oblidar aquells ulls de llop un cop s'han fixat en els teus ni que sigui una sola vegada.

Tenia un problema dels grossos.

Havien descobert el pla? Algú havia cantat?

Empès per la inquietud, va girar-se cap a la porta. Sí, la balda estava passada, va constatar amb un punt de ridícul. Però saltava a la vista que el passador no podria frenar l'investida de ningú realment decidit a entrar.

Va treure's la idea del cap i va agafar aire. Fent el cor fort, va tornar a la finestra i va abocar-se a fora només l'imprescindible per poder albirar el carrer. Alleujat, va comprovar com el barret del perdiguer s'allunyava carrer avall.

Havia estat a prop. I tant! Però no prou.

Més calmat, va tractar de localitzar la Nora entre la gent. Per més que s'hi esforçava, no era capaç de trobar-la on havia de ser, prop de l'església. Va intentar tranquil·litzar-se. Tampoc no volia dir res: hi havia massa gent, això era tot. Ni per un moment no va dubtar que hi era i que compliria la seva part de la feina arribat el moment.

Després podrien començar de nou. Ni passats ni futurs. Només ells.

Damunt dels llençols, rebregats pel neguit, hi havia deixat l'Orsini. I sobre la tauleta hi tenia les flors, dins d'un gerro. Aquesta vegada no fallaria i posaria fi a la tirania dels Borbons.

Una estona abans havia unit els dos bols metàl·lics que formaven l'esfera de manera que el forat quedés a la part superior. Aleshores, l'havia farcit de pólvora i dels claus que havia comprat com a metralla. Finalment, l'havia tapat amb un cargol hexagonal que va collar amb els dits.

L'artefacte li omplia el palmell. Se'l va mirar. Aquell giny tan modest tenia el poder d'alterar la història d'un país, sí. Tot i això,

va reflexionar en sospesar-la, sense l'ajut de la seva mà la bomba seria inútil.

Tot seguit, utilitzant fulminat de mercuri, va omplir, un a un, els múltiples detonadors que hi donaven forma de garota.

A punt per esclatar.

Amb cura que cap dels pius no toqués enlloc, va prendre el ram de flors que tenia en remull, mentre recordava la cara de babau que havia fet Alfons XIII el dia que, en visitar Sabadell, també li n'havien llançat des de les balconades.

Una a una, va unir les flors sobre la bomba en un sol destí. Va per tu, Miquel, va mussitar.

Llavors va sentir com la cridòria creixia i l'ambient s'omplia de *vivas al rey* i a la reina. Va agafar aire. Amagat rere la cortina, va sentir com els cavalls s'acostaven pel carrer. Són ells!, es va dir en aixecar el ram de flors, farcit de justícia.

La Història li havia donat una segona oportunitat i no la deixaria escapar.

Va sortir al balcó, amb la toia entre les mans. A sota, la multitud aclamava els nuvis com bojos mentre veien passar la reial carrossa. Es donaven empentes i cops de colze només per l'oportunitat d'albirar, durant un instant fugaç, les figures d'Alfons XIII i Victòria Eugènia de Battenberg. Com si allò fos realment important per a les seves vides. Com podien estar tan cecs?

Li van fer llàstima. I també ràbia. Eren actituds com aquelles les que havien contribuït a perpetuar al llarg dels segles la injustícia i l'estupidesa que simbolitzava la monarquia millor que res... llevat de l'Església.

El carruatge, arrossegat per un tir de cavalls blancs, avançava parsimoniosament pel carrer Mayor acostant-se a l'altura del número vuitanta-vuit. Encara que continuava sense reconèixer-la, la Nora havia de ser davant de l'església, a l'altra vorera.

Havia arribat el moment. El va envair una sensació d'eufòria com mai havia experimentat. Quants homes havien tingut el privilegi de saber que el que estaven a punt de fer canviaria per sempre el destí d'un poble sencer?

Va agafar aire i va fer una passa enrere per llançar l'Orsini amb tota la seva ànima.

El pom de flors va voleiar, descrivint una paràbola perfecta que l'havia de portar damunt mateix del carruatge.

Res ja no ho podia impedir.

Mori el Borbó!

Primera part

Capítol 1¹

Sabadell, 27 de novembre de 1879

—Ens haurem d’esperar gaire, encara?

El Martí Morral, el senyor de la casa, s’havia aturat davant la porta després de recórrer, nerviós, el replà del pis noble. El seu to no feia cap esforç per ocultar la impaciència que se l’enduia. No les portava bé, les esperes.

La llevadora va girar-se per fulminar-lo amb la mirada. Res, un instant. Ni ell, ni la senyora, ni les dues serventes que l’ajudaven no se’n van adonar. Però encara mantenia els llavis arrugats quan va desviar l’esguard cap a la tauleta en la qual tenia la palangana. Va submergir les mans en l’aigua freda per netejar-les una vegada més. A veure si així se li estovaven les ganes de fer-li un moc. Que no és pas el teu primer fill, carallot!, va pensar mentre s’eixugava els dits amb un drap net. N’havia conegut tants d’homes com aquell –que exigeixen resultats sense importar-los el més mínim el patiment de la mare–, que cada cop se li feia més feixuc aguantar-los.

Ell, al seu torn, havia reprès el teixit de les pors que el curullaven de paret a paret. Es va estar així fins que, de cop i volta, va tallar el vaivé de la llançadora. S’havia quedat sota el llindar de la porta amb l’expressió plena de dubtes, amenaçant de deixar anar un altre estirabot en qualsevol moment.

www.efados.cat/fil/borbo1

La llevadora es va carregar de paciència. Al capdavant, allò anava amb la paga. I d'això, amb els Morral, no en tenia queixa. Va sortir amb la cara endolcida per un somriure après.

—Aquesta vegada li està costant més de sortir –li va dir en un to de confiança—. Només és això, senyor Morral. No pateixi i deixi que la natura faci el seu curs. Ara, si em permet, la seva dona es torna a queixar –i va tornar a l'habitació on la partera es retorçava de dolor.

L'Àngela Roca va obrir els ulls en notar-li la fredor de les mans al front. Li pesaven les parpelles.

—Què passa? Va tot bé?

—No pateixi, senyora –li va eixugar la suor amb delicadesa—. És el senyor, que s'impacienta –i després de picar-li l'ullet, va rematar—: Homes!

La senyora va somriure, tot i les fiblades que no afluixaven. Tanmateix, no va ser capaç d'esborrar la ganyota de dolor.

—Per què triga tant, la nena? —va dir amb la veu entretallada, mentre feia l'esforç d'incorporar-se.

La llevadora li ho va impedir posant-li una mà severa a l'espatlla.

—Descansi, si us plau, que tot va bé. Cregui'm. A més, el doctor Puig està a punt d'arribar –va afegir després d'apuntar amb la barbata el rellotge que hi havia sobre la còmoda.

L'Àngela va creure i va tornar a ajaçar-se. Pensar que en poca estona abraçaria la nina que Déu li havia promès li feia suportable aquella tortura. Perquè ella *sabia* que era una nena. L'Esperit Sant, que la visitava sovint a partir del cinquè mes d'embaràs, li ho havia confirmat. Va girar-se, plena de goig, i va obrir els ulls. El crucifix de la paret brillava més que mai.

La porta es va obrir per donar pas, finalment, al doctor. Diligent, la llevadora va afanyar-se a deixar clar que tenia la situació sota control. El facultatiu ho va aprovar amb un cop de cap.

Unes palmellades seques van reclamar l'atenció de les dues noies del servei que l'ajudaven. Amb veu ferma, els va donar les últimes instruccions: una recolliria la roba bruta i la substituiria per neta; l'altra, la més jove, canviaria l'aigua del rentamans.

Satisfeta, la llevadora se li va acostar per dir-li amb veu baixa.

—Just a temps, doctor! –va estirar els llavis fins a ratllar el somriure—. La criatura ve de cul i la mare ja no empeny. Per a mi que tant de dolor l'ha trastocada.

—Sempre tan eficient, Eulàlia.

La dona va sentir com l'orgull se li escampava per les galtes. Es va posar les mans a les butxaques de la bata i, en acabat d'escurar-se el coll, va relatar-li l'atzarosa evolució del part fins aleshores.

En Bonaventura Puig i Ferrer observava l'Àngela Roca per sobre de l'espatlla de la llevadora mentre escoltava les explicacions.

—Quanta estona fa?

L'Eulàlia es va girar per consultar el rellotge de la còmoda.

—Ben bé vuit hores. Vora nou.

El facultatiu va fer xiular l'aire entre les dents. Massa. Es va apropar a la tauleta per deixar-hi el maletí de cuir en què duia els estris. En acabat, i sense perdre de vista la senyora, es va treure la jaqueta i es va arremangar les mànigues de la camisa. La llevadora, atenta, havia tornat al costat de la mare.

—Ho veu? Ja el tenim aquí. A partir d'ara tot serà bufar i fer ampolles.

La partera va estirar el coll i va sospirar, alleugerida. El bon Déu li enviava la millor ajuda, va dir-se mentre l'Eulàlia li falcava uns coixins sota l'esquena. El coneixia de tota la vida, de quan la visitava a casa dels pares. De fet, era l'únic home, tret del Martí, que l'havia vista despullada. Confiava cegament en ell.

Va tancar els ulls i va sentir la veu del doctor, que sonava llunyana.

—Em sap greu no haver pogut arribar abans, Àngela –va excusar-se al mateix temps que agafava el fonendoscopi i se'l penjava del coll—. Però ara ja no me n'aniré fins que el teu nen hagi nascut. No pateixis.

Nena, va pensar ella. Però estava massa cansada per dur-li la contrària.

El doctor va iniciar l'examen. La mare estava amarada de suor i el cansament li omplia les bosses dels ulls. Va palpar-li el front per descartar la febre. A continuació, li va prendre el pols:

accelerat, tot i que no en excés. Finalment, després de posar la mà per sota la camisa, li va col·locar la campana de l'estetoscopi i va auscultar la criatura. Va repetir-ho per diverses parts de la panxa abans d'incorporar-se amb el posat pensatiu. Es va dirigir cap a la Roser, la criada que s'esperava amatent al costat del rentamans. Hi va submergir els dits i se'ls va fregar amb parsimònia, sense perdre de vista la llevadora. En acabat, li va fer un senyal amb el cap perquè l'ajudés. Entre tots dos van espavilar la senyora.

—Esteu tan vigorosa com sempre, Àngela.

La veu havia sonat freda, just com ella recordava.

—És la fe la que em dona força, doctor... —l'Àngela somreia quan el dolor afluixava—. Però li ho admito... —va girar-se un instant cap al crucifix que penjava de la paret abans de confessar-li—: Tinc por...

En tens motius, va pensar ell mentre li agafava la mà per fer-li carícies amb el polze. Si continuava així d'espantada, encara seria tot més complicat. L'havia de calmar. Li va regalar el somriure més afable.

—No patiu —li va fer una moixaina al genoll, que mantenia flexionat—. Aneu fent el que us demanem i tot anirà com la seda. Enllestirem abans del que us imagineu.

L'Àngela va fer que sí, com havia fet des de petita quan li demanaven que cregués.

Ell es va girar per parlar amb l'Eulàlia: l'havien de fer d'empenyer com fos. *Ja*. Li va demanar que es posés a la seva esquerra i que la noia de la palangana es quedés a l'altre costat de la cama flexionada de la senyora. L'Eulàlia va assentir i tothom es va posar en dansa.

—Àngela, em sentiu? Quan jo us ho digui, agafeu tant d'aire com pugueu i empenyeu amb totes les vostres forces.

El doctor Puig va desaparèixer sota els llençols. De seguida li va sentir la veu, entretallada pel dolor. «Pare nostre, que esteu en el cel, sigui santificat el vostre»... Una fiblada, el senyal que tothom esperava, li va escapar la cantarella.

—Ara, Àngela! Empenyeu! Empenyeu!

La llevadora va agafar-la de la mà, apressada de tant com la veia patir.

—No puc més!

Les serventes, a l'ordre de l'Eulàlia, la van mantenir alçada. El metge va insistir una vegada més:

—Molt bé! Ajudeu-la a sortir!

A l'esgarip de la mare hi va respondre el plor novell de la criatura. Uns crits aguts, desesperats, que van esdevenir un bàlsam per a tothom. L'Àngela, esgotada, es va deixar caure sobre els coixins i la Roser ho va aprofitar per eixugar-li la suor. En aquell moment, cofoia per la feina ben feta, la llevadora va escampar l'alegria dins l'habitació.

—És una criatura preciosa!

Esgotada, l'Àngela no els treia els ulls de sobre. En controlava els moviments, les mirades, les paraules. Quan finalment es va convèncer que la seva nina havia vingut sana i plena de vida, va obrir els braços i la va reclamar. Necessitava veure-li la cara, sentir-la respirar, notar-li les ganes de viure.

L'Eulàlia, sempre atenta, va embolcallar la criatura amb una mussolina i li va fer a mans.

—Enhorabona!

—Reposeu, Àngela —va prescriure-li el doctor en veure que s'esforçava massa per incorporar-se.

—Només un moment, doctor. Necessito veure-la...

Un somriure indulgent del facultatiu la va fer sentir-se autoritzada. Dona-me-la! Sentia la necessitat urgent d'oferir la filla al crucifix. Gràcies, Senyor!

L'Eulàlia i el doctor van mirar-se de reüll. Aquell no era el moment, van consensuar. Però, coneixent-la, van deixar-la fer.

La mare estava exultant. Tant de tragí va fer plorar la criatura una altra vegada. Tot i això, la va mantenir alçada, davant seu.

—No ploris, amor. T'he de presentar al Senyor. Ell t'acompanyarà tota la vida, ja ho veuràs —va xiuxiuejar-li.

La mussolina no va resistir tants moviments i va lliscar cap a terra. Va ser aleshores quan l'Àngela va esbatanar els ulls, reclamant una explicació a crits.

—Què és això?

El marit, a qui acabaven de deixar entrar per conèixer el nadó, es va apropar a la seva esposa sense entendre res.

—Què passa?

—És que no ho veus? —l'esguard li vessava decepció—. Un *nen*. És un nen!

Confús, el Martí Morral va cercar la mirada del doctor. És normal, això? Què esperava? Un dofí? L'home, però, va bellugar el cap demanant indulgència amb la mirada per la partera. La pobra se n'havia sortit pel forat del pany. Era normal que no hi fos tota...

Mirant de fer-se'n el càrrec, l'industrial es va aventurar a calmar-li els ànims.

—Però si has tingut una preciositat de fill, Àngela! —va dir-li mentre li feia una carícia.

La mare, però, va apartar la cara buscant el contacte visual amb l'Eulàlia. La mirava amb els ulls molt oberts. Acusadors. La llevadora va recular unes passes. Mai abans, i duia una pila de parts a l'esquena, no s'havia trobat amb una situació tan desagradable. Una partera que, lluny de preocupar-se per la criatura acabada de néixer, li retreia ves a saber què.

De seguida es va adonar que la cosa empitjoraria.

—He tingut moltes cremors! Què me'n dius d'això, eh?

—Que jo sàpiga, senyora, les cremors poden venir per diverses coses —va defensar-se alhora que li prenia el nadó per examinar-lo de prop—. Fixi's en aquest tou de cabell. Tothom ho sap —es va girar cap al doctor per demanar-li que l'ajudés a convèncer-la— que en provoca de molt intenses.

El facultatiu, incòmode, va mirar de nedar i guardar la roba. Com a bon científic que era, sabia que tots aquells senyals amb els quals la gent intentava determinar el sexe del futur nadó eren engallinades. Supersticions absurdes, com pretendre que els cabells del nen provocaven ves a saber què en l'organisme de la mare. No tenia cap sentit encaparrar-se en discussions estèrils. El que importava era que el nen i la mare estaven sans i bons. Mitja hora abans no ho havia tingut tan clar...

—Àngela, feu el favor d'estirar-vos i reposar. El nen us necessita descansada.

Desconsolada, la mare es va obligar a creure, deixant-se caure sobre els coixins de cara al crucifix.

Per què m'ho has fet, això? Que no t'he resat prou? Que no t'he estat prou devota? Que no he fet tot el que calia?

No ho entenia. Ni s'ho mereixia. Ella, que el posava a Ell per davant de qualsevol cosa, fins i tot del marit! Va tancar els ulls amb força després que les llàgrimes li diluïssin la visió.

Tant et costava, Senyor, donar-me-la?